

Nr 210.

Ankom till riksdagens kansli den 7 juni 1918 kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder för utjämning av sjukvårdskostnaderna å landsbygden jämte en i ämnet väckt motion.

(3:e avd.)

Uti en till riksdagen avlåten, den 19 april 1918 dagtecknad proposition, nr 313, vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att till bidrag för lindring i mindre bemedlade patienters å landsbygden sjukvårdskostnader å extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag av 230,000 kronor, att användas i huvudsaklig överensstämmelse med i statsrådsprotokollet angivna grunder.

I fråga om utredningen i ämnet får utskottet hänvisa till återopade statsrådsprotokollet.

I sammanhang härmed har utskottet till behandling förehått en inom andra kammaren av herrar *D. Norman* och *K. Magnusson* i Skövde väckt motion, nr 432, däri hemställts, att riksdagen måtte så till vida bifalla Kungl. Maj:ts proposition nr 313, att å extra stat för år 1919 anvisas ett förslagsanslag av 230,000 kronor, att användas till beredande av ersättning, enligt grunder som Kungl. Maj:t ville bestämma, åt provinsialläkare och extra provinsialläkare för genom eventuellt ändrad läkartaxa orsakad minskad inkomst.

Beträffande de skäl, motionärerna till stöd för sin framställning anfört, får utskottet hänvisa till motionen.

Såsom i propositionen omförmäles, framhölls i en vid 1916 års riksdag väckt motion behovet av att utredning verkställdes i och för

reglering av provinsialläkarnas arvoden. Till stöd härför anfördes huvudsakligen, att för de personer, vilka vore boende på större avstånd från läkarbostaden, kostnaderna för läkarbesök enligt gällande taxa ställde sig synnerligen höga, under det de nära läkaren boende hade alla fördelar, ringa honorar till läkaren, ringa eller ingen skjutskostnad. Detta inverkade å andra sidan ogynnsamt på läkarvärden i distriktens utkanter, särskilt för den mindre bemedlade befolkningen.

Riksdagen, som vid granskning av berörda motion fann de av motionären påpekade olägenheterna värda statsmakternas allvarliga uppmärksamhet, hemställde för den skull i skrivelse till Kungl. Maj:t om en allsidig och skyndsamt utredning av frågan om reglering av provinsialläkares arvoden därhän, att utjämning i största möjliga mån måtte kunna ske, samt att Kungl. Maj:t därefter måtte för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Den av riksdagen begärda utredningen har av Kungl. Maj:t uppdragits åt provinsialläkarkommittén.

Det av kommittén nu framlagda förslaget, som icke avser att utgöra en definitiv lösning av frågan, innebär, att ett förslagsanslag å 100,000 kronor skulle anvisas till bidrag för lindring i sjukvårdskostnader å landsbygden.

För disponerande av medel från detta anslag skulle, enligt kommitténs förslag, gälla följande regler:

1. Bidrag utgår endast vid vissa av provinsial- eller extra provinsialläkare företagna sjukvårdsresor.

2. Berättigade till bidrag för sig själva och sina familjemedlemmar ävensom tjänare äro de personer, för vilka det beräknade beloppet, efter vilket skatt utgår enligt förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt, ej överstiger 1,500 kronor eller, om inkomsten härleder sig uteslutande från kapital och arbete, 1,800 kronor, eller, om inkomsten åtnjutes enbart från fast egendom, 1,000 kronor.

Personer, för vilka kommunen åtagit sig att betala läkarvård, äro ej berättigade till bidrag från sagda anslag.

3. Kommunalnämnden uppgör förslag senast i december månad å dem, som äro berättigade till bidrag, och tillställer vederbörande bevis därom.

4. Bidrag kan ej ifrågakomma vid läkares sjukbesök på avstånd ej överstigande 1 mil från läkarstationen, och utgår ej heller bidrag för gäldande av skjutsersättning eller annan reseersättning vid sjukbesök på längre avstånd.

5. Vid sjukbesök på avstånd överstigande 1 mil från läkarstationen betalar patienten 7 kronor av det läkaren tillkommande arvodet, och fördelas återstående delen av kostnaden sålunda, att staten betalar $\frac{2}{5}$, vederbörande kommun $\frac{2}{5}$ och patienten $\frac{1}{5}$.

6. För erhållande av omförmälda lindring i sjukvårdskostnaden företes vid läkarens besök det i mom. 3 omnämnda beviset.

7. För utfående av den del av arvudet, som gäldas av stat och kommun, insänder läkaren kvartalsvis räkning, upptagande jämväl patienternas namn samt platser och dagar för besöken, till kommunalnämnden, som senast inom en månad likviderar densamma.

8. Kommunalnämnden i sin ordning äger att halvårsvis med företeende av behöriga verifikationer hos Kungl. Maj:ts befallningshavande göra framställning om gottgörelse för den del av kostnaden, som belöper på staten.

Departementschefen har vid anmälan av förevarande ärende, under erinran om riksdagens i dess ovanberörda skrivelse gjorda uttalande, att tillkallandet av läkare å platser, belägna på längre avstånd från läkarstationerna, enligt gällande taxa medförde betydande kostnader, framhållit, hurusom genom det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget till ändringar av taxan kostnaderna för läkarbesöken komme att än ytterligare stegras — ett förhållande, som icke finge inverka till ökande av de olägenheter, som redan nu i hög grad förefunnes beträffande läkarvården för den mindre bemedlade befolkningen i mera avlägset belägna trakter. Vidare har departementschefen till stöd för framställningen anfört i huvudsak följande:

»Det förslag, som kommittén framlagt i syfte att lindra sjukvårdskostnaderna för den mindre bemedlade befolkningen å landsbygden, är icke grundat på en så ingående utredning, att detsamma kan göra anspråk på att slutgiltigt lösa föreliggande fråga.

Att märka är dock därvid, att, såsom medicinalstyrelsen framhållit, det torde vara särdeles svårt, om ens möjligt, att anskaffa sådant statistiskt material, som kan vara av betydelse för frågans slutgiltiga bedömande. Erfarenheten allena kan giva erforderligt stöd för de lämpligaste anordningarna. De åtgärder, som nu kunna komma att beslutas, få därför karaktären av ett försök. Detta lärer dock i och för sig icke behöva verka avskräckande. Skulle det nämligen visa sig, att den valda vägen icke är den bästa, torde erforderliga jämkningar efter omständigheterna kunna vidtagas i de tilltänkta bestämmelserna.

Kommitténs förslag innebär, att personer med viss mindre inkomst skola vid sjukbesök på längre avstånd än en mil från läkarstationen äga åtnjuta bidrag till bestridande av det läkaren tillkommande arvudet, i den mån detta överstiger 7 kronor eller det lägsta arvode, som föreslagits skola utgå för besök på en mils avstånd. Av det överskjutande beloppet skulle $\frac{2}{5}$ gäldas av statsverket och $\frac{2}{5}$ av vederbörande kommun — återstående $\frac{1}{5}$ skulle betalas av patienten själv. Däremot har kommittén icke ansett sig kunna föreslå bidrag till resekostnaderna.

Förslaget förutsätter, att vederbörande kommuner vilja åtaga sig bidragsskyldighet i förevarande hänseende. — — — — —
— — Redan nu hava åtskilliga kommuner visat sig behjärta föreliggande syfte, och torde det finnas förhoppning om, att kommunerna i allmänhet för läkarfrågans rationella ordnande skola visa sig villiga att bära den utgift, som förslagets genomförande skulle medföra. Med hänsyn till kommunalnämndernas personalkännedom torde också villkoret om kommunernas medverkan innebära en viss säkerhet för, att den ifrågasatta lindringen icke kommer andra tillgodo än sådana, som äro därav i behov.

Enligt § 4 i förslaget till ny taxa skall vid sjukbesök, då väglängden till den sjuke från läkarens bostad eller annat ställe inom distriktet, därifrån resan anträdtes, överstiger 2 kilometer, arvodet utgå, för besök på avstånd ej överstigande en halv mil, med 5—7 kronor samt, för besök på längre avstånd, med ytterligare 2 kronor för varje överskjutande börjad halvmil intill 4 mil och därefter med 2 kronor för varje överskjutande börjad mil av väglängden till den sjuke, utan rätt för läkaren till särskilt arvode för återfärden.

I flertalet fall, då den av kommittén ifrågasatta lindringen skulle kunna äga rum, torde avstånden vid sjukbesöken ligga mellan 1 och 2 mil, och uppgår läkararvodet vid besök på detta avstånd enligt nyssnämnda bestämmelser — därest man räknar med det lägsta arvodet, vilket i föreliggande fall alltid läser komma att utgå — till mellan 9 och 11 kronor. Det härav till fördelning mellan stat, kommun och patienten själv föreslagna arvodesbeloppet skulle utgöra 2—4 kronor. Lindringen för patienten skulle sålunda i de flesta fall komma att bliva allenast 1 krona 60 öre—3 kronor 20 öre. Vid sjukbesök på avstånd över 2 och intill 3 mil, där arvodet ligger mellan 13 och 15 kronor, skulle bidraget komma att uppgå till 4 kronor 80 öre—6 kronor 40 öre. Något annorlunda ställa sig arvodesbeloppen, därest arvodet skall beräknas efter använd tid. Emellertid är den ojämförligt största kostnaden vid de längre sjukresorna betingad av den allt efter avståndet stegrade skjutsersättningen. Den av kommittén föreslagna lindringen i sjukvårdskostnaderna synes mig därför allt för obetydlig och torde knappast motsvara syftemålet med riksdagens framställning i ämnet. Skall någon verklig fördel med de ifrågasatta åtgärderna vinnas, synes nödvändigt att bidrag får tillgodonjutas jämväl för bestridande av resekostnaderna. Visserligen förorsakas härigenom åtskilligt besvär för läkarna med verifiering av skjutsersättning och dylikt, men dessa svårigheter torde dock icke böra tillerkännas avgörande betydelse.

För bidragets åtnjutande torde den av kommittén föreslagna grunden kunna tillämpas sålunda, att bidrag för läkarbesök vid ett avstånd, överstigande en mil från läkarstationen, utgår för den del av kostnaden, däri även reseersättning inbegripen, som överstiger 7 kronor.

Beträffande fördelningen av bidragsbeloppet mellan stat och kommun har jag intet att erinra mot kommitténs förslag.

Den av kommittén föreslagna gränsen för rätt till nu ifrågasatt lindring torde kunna i någon mån höjas. För min del vill jag förorda, att dylik rätt medgives dem, för vilka det beräknade beloppet, efter vilket skatt utgår enligt förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt, ej överstiger 2,000 kronor. Åtnjutes inkomsten enbart av fast egendom, torde dock gränsen böra bibehållas vid det av kommittén föreslagna beloppet, 1,000 kronor. Nu nämnda personer böra jämväl åtnjuta ifrågasatt bidrag för sjukbesök, som avse deras tjänare eller medlemmar av deras hushåll, dock naturligen under förutsättning, att den sjuke icke själv har större inkomst än nyss nämnts.»

Sedan departementschefen härefter redogjort för storleken av det anslag, som vid bifall till framställningen vore erforderligt, har departementschefen vidare anfört följande:

»I fråga om förslaget i övrigt har jag icke funnit anledning till annat än några smärre erinringar. Sålunda synes uttryckligen böra stadgas, att de kommunala bidragen för ifrågavarande ändamål skola angivas icke vara fattigvårdsunderstöd. Det lär vidare ej vara nödvändigt, att samtliga personer, som äro berättigade till bidrag, av kommunalnämnden meddelas bevis härom, utan synes tillfyllest och mest ändamålsenligt, att den upprättade förteckningen över sådana personer tillställas vederbörande läkare. Förteckningen i fråga bör givetvis ej hava preklusiv verkan, utan torde t. ex. nyinflyttad person, som ej må hava upptagits i förteckningen, böra vara oförhindrad styrka, att han är berättigad till bidrag. Med hänsyn till de tidsödande granskningar av reseräkningar, som komme att föranledas av mitt förslag, synes bestyret med bidragens utbetalande böra uppdragas åt länsstyrelserna. För att läkaren ej skall behöva göra mera avsevärda förskotteringar, lär fordran å räkningars insändande *kvartalsvis* böra uppgivas.

De huvudsakliga villkor och grunder, som enligt mitt förslag skulle gälla för tillgodonjutande av bidrag från ifrågasatta anslag, torde kunna sammanfattas på följande sätt:

1:o) Statsbidrag utgår enligt nedan angivna grunder till bestriktande av kostnader för sjukbesök, som av provinsial- eller extra provinsialläkare företagas på avstånd, överstigande en mil från läkarstationen.

2:o) Bidraget utgår med två femtedelar av den del av kostnaden för sjukbesöket, reseersättningen däri inbegripen, som överstiger sju kronor, under villkor, att vederbörande kommun ikläder sig ansvarigheten för likaledes två femtedelar av nämnda del av kostnaden; skolandet kommunens bidrag angivas icke vara fattigvårdsunderstöd.

3:o) Berättigade till bidrag äro personer, för vilka det beräknade beloppet, efter vilket skatt utgår enligt förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt, ej överstiger 2,000 kronor eller, om inkomsten åtnjutes enbart av fast egendom, 1,000 kronor, och äga sådana personer jämväl åtnjuta bidrag för sjukbesök, som avse hos dem anställda tjänare eller medlemmar av deras hushåll, vilka icke själva hava större inkomst än nyss nämnts.

Personer, för vilka kommunen åtagit sig att betala läkarvård, äro ej berättigade till ifrågavarande bidrag.

4:o) Kommunalnämnden upprättar före utgången av december månad varje år förteckning för nästkommande år över de personer, som äro berättigade till bidrag, samt tillställer vederbörande läkare nämnda förteckning.

5:o) För utfående av den del av kostnaden för sjukbesöket, som gäldas av stat och kommun, insänder läkaren räkning, uppdragande patienternas namn samt platser och dagar för besöken, ävensom uppgift å resekostnaden, till Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet, som snarast möjligt likviderar densamma. Kungl. Maj:ts befallningshavande åligger att därefter hos vederbörande kommun uttaga den del av kostnaden, som belöper på kommunen.

De smärre jämkningar i de sålunda föreslagna bestämmelserna, som finnas erforderliga, torde kunna vidtagas av Kungl. Maj:t.»

Utskottets
yttrande.

Såsom av det förestående framgår, skiljer sig Kungl. Maj:ts förslag från provinsialläkarkommitténs därutinnan, att kommittén begränsar sitt förslag om utjämning av sjukvårdskostnaderna genom statsmedel till viss del av läkarearvodet vid besök på längre avstånd, under det att enligt propositionen statsbidrag skulle utgå jämväl till resekostnaden.

Vid prövning av denna fråga har utskottet icke kunnat undgå att finna, att den i ärendet förebragta utredningen näppeligen kan anses tillräcklig, för att ett beslut om statsbidrag i den utsträckning, Kungl. Maj:ts förslag förutsätter, skall kunna grundas därpå. Frågan om statsbidrag jämväl till resekostnaden synes dessutom på ett sådant sätt sammanhånga med frågan om anordnande av bostäder för provinsialläkarna och bostadskommunens eventuella skyldighet att bidraga härtill m. m.,

att dessa frågor synas böra prövas i ett sammanhang. I viss mån kan detta också sägas vara fallet med frågan om lönereglerying i övrigt för provinsialläkarna samt den av riksdagen år 1916 i särskild skrivelse berörda frågan om statsbidrag till kommunalt anställda sjuksköterskor. Av dessa skäl har utskottet funnit sig icke kunna för närvarande tillstyrka beslut om statsbidrag för utjämning av resekostnaden.

Beträffande däremot frågan, huruvida statsbidrag må ifrågakomma till den del av kostnaden för läkarvården, som faller på läkarearvodet, har utskottet ansett beslut om ett mera provisoriskt sådant nu omedelbart både kunna och böra fattas. Den av riksdagen på utskottets tillstyrkan förordade nya läkartaxan måste nämligen anses göra det av riksdagen tidigare framhållna behovet av viss sådan utjämning ännu starkare. Utskottet har emellertid funnit lämpligt, att vid en så begränsad utjämning uppdelning av vårdkostnaderna enbart sker på staten och den sjukvårdssökande. Det för kommunens delaktighet i kostnaden eljest gällande skälet om behov av ökad lokal kontroll torde för en uppdelning endast av läkarearvodet icke äga större betydelse. Kommunens anpart i förpliktelsen att söka underlätta läkarvården för sina mindre bemedlade invånare synes skäligen böra reserveras för resekostnaden, när frågan om reglering därav mera definitivt prövas och avgöres. Detta utesluter givetvis icke, att kommunen redan nu — vilket dess bättre även å flera håll är händelsen — bispringer sina ekonomiskt svagt ställda medlemmar med skjutsanskaffning eller bidrag till resekostnaden.

I fråga om fördelningen av kostnaden för läkararvodet emellan staten och den vårdsökande har utskottet funnit skäligt ansluta sig till den av såväl Kungl. Maj:t som provinsialläkarkommittén godkända utgångspunkten, att patient för sjukbesök på mer än en mils avstånd från läkarstationen skulle ensam erlägga avgiften för den första milen, 7 kronor, av det läkaren tillkommande arvodet. Av det överskjutande beloppet bör, enligt utskottets förmenande, staten erlägga såväl den av Kungl. Maj:t föreslagna andelen som det enligt propositionen på kommunen fallande beloppet eller sammanlagt ⁴/₅. I överensstämmelse därmed har utskottet också omarbetat det förslag till villkor och grunder, som skulle gälla för tillgodonjutande av statsbidrag. I sistnämnda hänseende har utskottet även funnit en ändring av bestämmelserna böra göras därhän, att rätt till bidrag tillkommer de personer, för vilka det taxerade beloppet, enligt förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt, ej överstiger 1,800 kronor, och som icke äga eller bruka jordbruksfastighet med ett taxeringsvärde överstigande 8,000 kronor. Härigenom skulle också det i propositionen stadgade villkoret

om skyldighet för kommunalnämnd att upprätta och till vederbörande läkare översända förteckning rörande bidragsberättigade personer bliva obehövt och kunna ersättas genom, att vårdsökande styrkte sin befogethet att komma i åtnjutande av nedsättning i vårdkostnaden medelst uppvisande för läkaren av senast förflutna uppboordsårets skattesedel. Utskottet har vidare funnit försiktigheten bjuda, att den skattegräns, utöver vilken rätt till bidrag skulle upphöra, såsom ovan nämnts, sättes till 1,800 kronor. Jämväl i övrigt hava vissa av ovan angivna förändringar påkallade jämkningar i formuleringen blivit vidtagna. Övriga eventuellt erforderliga jämkningar torde böra vidtagas av Kungl. Maj:t.

Vid bestämmandet av det belopp, med vilket statsanslag för år 1919 bör uppföras, torde visserligen, med hänsyn till de sålunda förordade förändringarna i grunderna för statsbidrags utgående, minskning av det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet kunna ifrågasättas. Inför den ovisshet beträffande omfattningen av behovet, som i förevarande fall obestriddigen råder, har utskottet emellertid funnit sig böra tillstyrka anvisandet av det av Kungl. Maj:t äskade anslaget.

Vad slutligen vidkommer det av motionärerna framställda yrkandet, måste detta, i och med att riksdagen tidigare antagit den av utskottet förordade läkartaxan, anses vara i sak avslaget och nu icke böra föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen må, med anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med avslag å den av herrar Norman och Magnusson väckta motionen,

a) till bidrag för lindring i mindre bemedlade patienters å landsbygden sjukvårdskostnader å extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag av 230,000 kronor,

b) för sin del antaga följande villkor och grunder för åtnjutande av bidrag från ifrågavarande anslag:
1:o statsbidrag utgår enligt nedan angivna grunder till bestridande av kostnader för sjukbesök, som av provinsial- eller extra provinsialläkare företagas på avstånd, överstigande en mil från läkarstationen.
2:o Bidraget utgår med fyra femtedelar av den del av läkarearvodet, som överstiger 7 kronor.

3:o Berättigade till bidrag äro personer, för vilka det taxerade beloppet, enligt förordningen om inkomst-

och förmögenhetsskatt, ej överstiger 1,800 kronor och som icke äga eller bruka jordbruksfastighet med ett taxeringsvärde överstigande 8,000 kronor.

Bidrag utgår jämväl för läkarearvode, som avser bidragsberättigads tjänare eller medlemmar av hans hushåll, vilka icke själva äga större eller annan inkomst än nyss nämnts.

Personer, för vilka kommun åtagit sig betala läkarevård, äro ej berättigade till ifrågavarande bidrag.

3:o) Den, som önskar befrielse från den del av läkarearvode, som enligt mom. 1 och 2 må täckas genom statsbidrag, skall medelst företeende för läkaren av den för honom senast utfärdade kronodebet-sedel eller kommunal myndighets (kommunalnämnds-ordförandes) bevis styrka, att han är till sådan be-frielse berättigad.

4:o) För utfående av den del av läkarearvodet, som gäldas av staten, insänder läkaren kvartalsvis räkning, upptagande patienternas namn samt platser och dagar för besöken, till Kungl. Maj:ts befallnings-havande i länet, som snarast möjligt likviderar den-samma.

Stockholm den 7 juni 1918.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar S. H. Kvarnzelius, G. M. H. Ekelund, J. Nilsson, H. F. Lamm, O. Bergqvist, C. G. Ekman, H. G. W. Wrangel, J. L. Widell, A. Pers, greve N. F. Posse, C. A. Ståhlberg och C. I. Asplund samt

från andra kammaren: herrar J. B. Eriksson i Grängesberg, H. Andersson i Skivarp, J. Olofsson i Digernäs, N. A. Nilsson i Kabbarp, A. Anderson i Råstock, C. Persson i Stallerhult, J. Jönsson i Revinge, O. H:son Waldén, G. Odqvist, C. R. Jans-son i Falun, W. Bäckström och O. Nilsson i Örebro.